

Araştırma Makalesi

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN TARİH DERSİ VE BİLEŞENLERİ İLE İLGİLİ METAFORLARI

METAPHORS USED BY HIGH SCHOOL STUDENTS ABOUT THE HISTORY COURSE AND ITS COMPONENTS

Osman AKHAN

Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Antalya, Türkiye
e-posta: osmanakhan@akdeniz.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-6532-7985

Başvuru Tarihi: 01.11.2020

Yayına Kabul Tarihi: 14.12.2020

Doi: 10.33418/ataunikkefd.819364

Atıf/Citation: Akhan, O. (2020). Lise öğrencilerinin tarih dersi ve bileşenleri ile ilgili metaforları. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 41, 243-259.*

Öz

Araştırmada lise öğrencilerinin tarih dersi ve bileşenleri ile ilgili algılarını metaforlar aracılığıyla ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında araştırmanın çalışma grubunu, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Antalya ili merkezinde bulunan MEB'e bağlı farklı liselerde öğrenim görmekte olan 23'ü kadın, 39'u erkek toplam 62 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden, olgu bilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından ilgili alan yazın ve uzman görüşü alınarak hazırlanan görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Görüşme formu aracılığıyla toplanan veriler içerik analizi yönteminden yararlanılarak çözümlenmiştir. Araştırmada ulaşılan sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde ise, çalışma grubunu oluşturan lise öğrencilerinin tarih bilimine, tarih derslerine, tarih dersindeki sınıfa, tarih öğretmenine, tarih ders kitabına ve tarih atlasına yönelik olumlu bir algıya sahip olduklarını buna karşın tarih öğretimi konusunda öğretim sürecine ilişkin olumsuz bazı metaforlar ürettikleri sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu sonuçlardan hareketle öğrenciler tarafından tarih dersinin sevildiği fakat dersin öğretim sürecinin sıkıcı ve zorlayıcı olduğu görülmüştür. Bu bakımdan bilginin kalıcılığını sağlaması, öğrencinin süreç içerisinde aktifleşmesi, derse olan ilgi ve isteğini arttırması için tarih dersi öğretim sürecinin çağdaş öğretim anlayışı doğrultusunda verilmesinin oldukça önemli olduğunu söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Tarih, Tarih Dersi, Tarih Dersi Bileşenleri, Metafor

Abstract

The purpose of the present study was to discover high school students' perceptions about the history course and its components through metaphors. Within the scope of this purpose, the sample of the research consisted of a total of 62 students, 23 female and 39 male, studying at different high schools affiliated to the Ministry of National Education in Antalya in the academic year 2020-2021. The phenomenology design, one of the qualitative research methods, was used in the study. The data of the research were collected through the interview form prepared by the researchers by reviewing the relevant literature and taking expert opinion. The data collected through the interview form were analyzed using the content analysis method. When the results obtained in the study were evaluated in general, it was concluded that the high school students in the sample had positive perceptions about the discipline of history, history classes, classroom in the history classes, history teacher, history textbook and history atlas. Based on these results, it was observed that the history lesson was liked by the students, but the teaching process of the

lesson was boring and challenging. In this respect, it is possible to say that teaching the history classes in line with the contemporary teaching approaches is very important in ensuring the permanence of knowledge, activating the students in the process, and increasing the interest in and the enthusiasm for the lesson.

Keywords: History, History Lesson, History Classroom, Components, Metaphor

GİRİŞ

Yunanca'da meta- "öte" ve pherein "taşımak, götürmek" kelimelerinin birleşiminden türeyen transfer etme, taşıma anlamlarında kullanılan metafor kelimesi Türkçe'de karşılık olarak "mecaz" anlamında kullanılmaktadır (Akyol ve Kızıltan, 2019). Türk Dil Kurumu tarafından mecaz sözcüğü, "Bir kelimeyi veya kavramı kabul edilenin dışında başka anlamlara gelecek biçimde kullanma, metafor" olarak tanımlanmıştır (TDK, 2020). Literatürdeki metafor ile ilgili tanımlar incelendiğinde araştırmacılar kelimeyi çeşitli biçimlerde tanımladıklarını söylemek mümkündür. Çırak Kurt ve Yıldırım (2020) tarafından metafor, bir şeyi daha bilindik bir şeye benzeterek anlatma olarak; Candan ve Öztaş (2017) tarafından, bir şeyi başka bir şey ile benzetmeye, kurgulamaya ve anlatmaya yarayan mecazlar olarak; Demir Atalay ve Fırat Durdukoca (2018) tarafından ise bir durum, olgu ya da nesnenin bir başka şey ile benzetilerek ifade edilmesi olarak tanımlanmaktadır. Metaforlar, kavramların anlaşılmasında zihinsel süreçleri yapılandırmak ve düzenlemek adına günlük hayatta sıklıkla kullanılan anlamlandırma ve somutlaştırma aracıdır (Erdağı Toksun, 2019). Başka bir deyişle, metaforlar bilinmeyen bir şey, nesne, olay, durum veya duygu karşısında beynin o şeyi daha iyi bilinen başka şeylerin özelliklerine benzetme ve betimleyebilme gücüne dayalı ifadelerdir (Demircioğlu ve Kantekin, 2019).

Metaforların benzetme yönüyle edebi ve sanatsal yönlerinin kullanılagelmiş olmasından kaynaklı olarak edebiyat ve sanat ile ilgili bir kelime olarak düşünülmesine rağmen metafor bireyin zihinsel ve düşünsel anlayışını ifade eden ve gösteren bir araçtır (Er Tuna ve Mazman Budak, 2013). Zihinsel ve düşünsel anlayışta metaforların etkili olmasının temel nedeni farklı iki kavram arasında ilişki kurması ve zihinde var olan bir şemanın üzerine yeni bir zihinsel şemanın yansıtılabilmesidir (Giren, 2015). Bu bakımdan metaforlar bireyin zihninin kavrayış biçiminden başka bir bireyin anlayış (kavrayış) biçimine hareketini sağlayarak o bireyin belirli bir olguyu başka bir olgu olarak görmesine imkân sağlar (Saban, 2008).

Metaforların bireyin algısını belirlemedeki önemi göz önünde bulundurulduğunda, eğitim bilimleri alanında metaforlardan önemli bir veri aracı olarak yararlanılmaktadır. Derinlemesine bir bilgi sağlaması ve varsayımların altında yatanları ortaya koyması bakımından araştırmalarda sıklıkla kullanılmaktadır (Çırak Kurt ve Yıldırım, 2020). Günümüz toplumlarının temel amacı bilimsel düşünebilen, sorgulama becerisine sahip, problemlere çözüm odaklı yaklaşabilen, ülkesini ulusal ve uluslararası düzeyde temsil edebilen, milli bilince sahip etkin bireyler yetiştirmektir. Bu amacı gerçekleştirmeye yönelik disiplinlerden birisi de tarihtir.

Sosyal bilimler içerisinde yer alan tarih bilimi; bir milleti geçmişindeki gelenek ve göreneklerinden, örf ve adetlerinden, sosyal siyasi ve ekonomik durumlarından haberdar eder (Demircioğlu ve Kantekin, 2019). Başka bir ifade ile tarih bilimi, bir milleti ayakta tutan ve milli bilincin gelişmesinde görevi üstlenen en önemli faktördür (Kantekin, 2018). Eğitim programlarında önemli bir yere sahip olan tarih dersinin ülkemizdeki ve dünyadaki tüm eğitim programlarında bulunmasının sebebi diğer bilimsel disiplinlerin

temelini hazırlamasıdır (Candan ve Öztaş, 2017). Okullarda verilen tarih eğitiminin önemi ise bir milletin geçmişini bilmesi, yaşamını şekillendirmesi ve geleceğine yön vermesinde, milli birlik ve beraberliği sağlamada ve milli bir bilinç oluşturmadaki rolüdür (Yalçınkaya, 2013). Tarih eğitimi ile temelde tarihini, değerlerini ve kültürünü tanıyan etkin vatandaşlar yetiştirmek amaçlanmaktadır (Kurt ve Karabağ, 2018).

Tarih dersinin eğitim programındaki amacı ve işlevi düşünüldüğünde, verilen tarih eğitiminin ve öğretiminin eğitim kademelerindeki (ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim) etkililiği oldukça önemli bir husustur. Ortaöğretim düzeyinde verilen tarih dersinin ve bileşenlerinin öğrenciler tarafından nasıl algılandığını belirlemek sağlıklı tarih öğretiminin gerçekleşmesinde ve istenilen nitelikli bireyin yetiştirilmesinde önemli bir faktördür. Bu doğrultuda çalışmada bir kavrama, duruma, olaya veya olguya yönelik, bireylerin zihinsel şemasının belirlenmesine imkân tanıyan metaforlar (Er Tuna, 2019) aracılığıyla ortaöğretim düzeyindeki lise öğrencilerinin tarih dersi ve bileşenleri ile ilgili algılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır:

- Lise öğrencilerinin tarih dersi ve bileşenlerine ilişkin sahip oldukları metaforlar nelerdir?
- Lise öğrencilerinin tarih dersi ve bileşenleri ile ilgili ürettikleri metaforlar ortak özellikleri bakımından hangi temalar altında toplanmaktadır?
- Lise öğrencilerinin tarih dersi ve bileşenleri ile ilgili ürettikleri metaforlar anlayışlarıyla ilgili neler söylemektedir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden, olgu bilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Olgu bilim desenin temel amacı “Bireylerin bir olguya ilişkin yaşantılarını, algılarını ve bunlara yüklediği anlamları ortaya çıkarmaktır” (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 72). Bu amaç doğrultusunda çalışmada olgu bilim deseniyle yararlanılarak lise öğrencilerinin tarih dersi ve bileşenleri ile ilgili algılarını metaforik olarak ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Antalya ilinde bulunan MEB’e bağlı farklı liselerde öğrenim görmekte olan 23’ü kadın, 39’u erkek toplam 62 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmada öğrenciler arasında gönüllük ilkesine bağlı kalınmış ve kolay ulaşılabilir durum örneklem yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yönteminin kullanılmasındaki temel amaç araştırmacıya hız ve pratiklik sağlamaktır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008). Araştırmanın çalışma grubunda yer alan öğrencilere ait bazı özelliklere Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1.

Çalışma Grubuna Ait Bazı Özellikler

Özellikler		n
Cinsiyet	Kadın	23
	Erkek	39
Not Ortalaması	0-49	-
	49-69	17
	70-84	28
	84-100	17
Sınıf Düzeyi	9.Sınıf	12
	10.Sınıf	16
	11.Sınıf	10
	12.Sınıf	24

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada veri toplama aracı olarak öğrencilerin tarih dersine ve bileşenlerine ilişkin algılarını öğrenebilmek amacıyla araştırmacılar tarafından uzman görüşü alınarak hazırlanan soru formu kullanılmıştır. Soru formunda ilk olarak “Tarih Bilimi..... benzer. Çünkü.....” şeklindeki ifadeyi tamamlamaları istenmiştir. Bu benzetimi sırasıyla “Tarih Öğretimi, Tarih Dersleri, Tarih Derslerinde Sınıf, Tarih Öğretmeni, Tarih Ders Kitabı, Tarih Atlası” benzetimleri izlemiştir. Öğrencilerden açıklamaları istenen metaforların seçiminde uzman görüşleri dikkate alınmıştır.

Araştırmada çalışma grubunu oluşturan öğrencilerden elde edilen veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Bu analiz yöntemindeki temel amaç elde edilen verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Toplanan veriler sırasıyla önce kavramsallaştırılır daha sonra ortaya çıkan kavramlar düzenlenir ve veriyi açıklayan temalar saptanır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Araştırmanın verileri iki araştırmacı tarafından eş zamanlı olarak analiz edilmiş ve Miles ve Huberman’ın (1994) formülü (Güvenirlilik = görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı) kullanılarak güvenirliliği hesaplanmıştır. Araştırmacılar arasındaki uyum %92 olarak belirlenmiş ve analizlerin güvenilir olduğu kabul edilmiştir. Ayrıca araştırmada öğrencilerin metaforlarından ve açıklamalarından doğrudan alıntılara yer verilmiş ve (EÖ, 2: 2. Erkek Öğrenci, KÖ, 15: 15. Kadın Öğrenci şeklinde kısaltmalar kullanılarak) bulgular desteklenmiştir.

Araştırmanın Etik İzinleri

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Etik kurul izin bilgileri şu şekildedir: Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı = Akdeniz Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu
Etik değerlendirme kararının tarihi = 18.09.2020
Evrak Tarih ve Sayısı: 23/09/2020-100608

BULGULAR

Lise Öğrencilerinin Tarih Bilimi İle İlgili Metaforlarına İlişkin Bulgular

Tablo 2.

Öğrencilerin Tarih İle İlgili Metaforları

Tema	Metafor	f
Yansıtıcı	Zaman makinesi	7
	Mezarlık	2
	Havuz	2
	Fosil	2
	Ayna	2
	Anten	1
	Antika	1
	Kültür	1
Bilgilendirici	Köprü	9
	Kitap	4
	Tozlu sayfa	4
	Kütüphane	3
	Ansiklopedi	2
	Bina temeli	2
	Karınca yuvası	1
	Ağaç kökü	1
	Bayrak	1
Yol Gösterici	Yaşam	6
	Tecrübe	3
	Dümen	2
	Melek	2
	Pusula	2
	Öğretmen	1
	Deniz Feneri	1

Tablo 2’ye bakıldığı zaman lise öğrencilerinin tarih bilimi ile ilgili metaforları incelendiğinde, öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar neticesinde “Yansıtıcı, Bilgilendirici ve Yol Gösterici” temaları altında metafor geliştirdikleri söylenebilir. Lise öğrencilerin tarih ile ilgili geliştirdikleri metaforların çoğunun 27 öğrencinin vermiş olduğu görüşle bilgilendirici teması altında toplandığını bunu sırasıyla 18 öğrencinin verdiği görüşle yol gösterici teması altında, 17 öğrencinin verdiği görüşle yansıtıcı teması altında geliştirdikleri metaforlar olarak sıralandığını söylemek mümkündür. Lise öğrencilerinin verdikleri görüşler sonucunda yansıtıcı teması altında en fazla geliştirilen metaforun zaman makinesi, bilgilendirici teması altında en fazla geliştirilen metaforun köprü ve yol gösterici teması altında en fazla geliştirilen metafor ise yaşam olduğu görülmektedir. Bulgular genel olarak değerlendirildiğinde ise lise öğrencilerinin tarih ile ilgili geliştirdikleri metaforların olumlu yönde olduğu söylenebilir. Lise öğrencilerinin görüşlerinden bazıları şunlardır:

“Tarih köprüye benzer çünkü geçmiş ve gelecek arasındaki olaylar ve olgular birbiri ile ilişkilidir.” (EÖ, 2).

“Yaşama benzer çünkü yaşanan zorluklar, yapılan fedakârlıklar alınan kararlar ile şekillenir.” (KÖ, 14).

“Tarih bir aynaya benzer çünkü arkasını göremezsen ilerisine hiç ulaşamazsın.” (EÖ, 38).

“Tarih antika bir eşyaya benzer. İnsanın araştırdıkça, araştırması gelir.” (EÖ, 39).

“Tarih bayrağa benzer çünkü rengi ecdat kanı, kumaşı şehit teni, parıltısı zaferin rengi ay yıldızı ise hürriyet ve istiklaldir.” (KÖ, 55).

Lise Öğrencilerinin Tarih Öğretimi İle İlgili Metaforlarına İlişkin Bulgular

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan lise öğrencilerinden tarih öğretimi ile ilgili 53’ünün benzetim yapabildikleri, 9 öğrencinin ise soruya cevap vermediklerini söylemek mümkündür. Tarih ile ilgili benzetim yapan öğrencilerin benzetimlerine Tablo 3’te yer verilmiştir.

Tablo 3.

Öğrencilerin Tarih Öğretimi İle İlgili Metaforları

Tema	Metafor	f
Birleştirici	Ay	7
	Birikim	3
	Uzay	3
	Zaman makinesi	2
	Güneş	2
	Su	2
	Antik kent	2
	Dede	1
Keşfedici	Define haritası	6
	El feneri	4
	Kazma- Kürek	3
	Dedektif	2
	Ansiklopedi	2
	Hayat	1
	Sürpriz yumurta	1
Zorlayıcı	İşkence	4
	Mezarlık	3
	Ölüm	2
	Mariana Çukuru	2
	Savaş	1

Tablo 3’e bakıldığı zaman çalışma grubunu oluşturan lise öğrencilerinin tarih öğretimi ile ilgili metaforları incelendiğinde, öğrencilerin “Birleştirici, Keşfedici ve zorlayıcı” temaları altında tarih öğretimi ile ilgili metafor geliştirdikleri söylenebilir. Lise öğrencilerinin tarih öğretimi ile ilgili metaforlarının en fazla 22 frekansla birleştirici teması altında, 19 frekansla keşfedici teması altında ve 12 frekansla zorlayıcı teması altında toplandığını söylemek mümkündür. Ayrıca öğrencilerin tarih öğretimi ile ilgili sıklıkla birleştirici teması altında ay, keşfedici teması altında define haritası ve zorlayıcı teması altında işkence metaforlarını geliştirdikleri belirtilebilir. Öğrencilerin tarih öğretimi ile ilgili geliştirdikleri metaforlar genel olarak değerlendirildiğinde, öğrencilerin çoğunun olumlu metafor geliştirdiği, 12 öğrencinin zorlayıcı teması altında olumsuz metafor geliştirdikleri görülmektedir. Lise öğrencilerinin görüşlerinden bazıları şunlardır:

“Tarih öğretimi define haritasına benzer çünkü yapılan öğretim ile bizi tarih gibi bir defineye ulaştırır.” (KÖ, 15).

“Değerli bir antik kent gezisine benzer. Bu yerleşke hakkında herkesin bir fikri vardır fakat limanda suyun derinliklerine indikçe asıl yerleşkeye ulaşmak anlam kazanır.” (EÖ, 27).

“Bir işkenceye benziyor çünkü tamamen kalıplaşmış bilgileri öğreniyoruz ama gerçekten öğretim amaçlı ise bilinmeyen bir dünyaya giriş gibi bizden öncesini bilmek hoş geliyor.” (EÖ, 29).

“Tarih öğretimi sürpriz yumurtaya benzer; çünkü içinden ne çıkacağı belli değildir.” (KÖ, 33).

“Uzaya benzer çünkü uçsuz bucaksız sürekli artar genişler.” (EÖ, 52).

“Aya benzer çünkü bizi bilgileri ile aydınlatır.” (EÖ, 60).

Lise Öğrencilerinin Tarih Dersleri İle İlgili Metaforlarına İlişkin Bulgular

Tablo 4.

Öğrencilerin Tarih Dersleri İle İlgili Metaforları

Tema	Metafor	f
Bilgilendirici	Hikâye	12
	Sanat	6
	Yaşam	6
	Delil	3
	Belgesel	3
	Atlas	2
	Zaman kapsülü	2
Birleştirici	Güneş	4
	Zincir	3
	Oba	3
	Arabulucu	1
	Vücudun bölümleri	1
Betimleyici	Labirent	5
	Kılıç	3
	Resim çizmek	3
	Mozart dinlemek	2
	Kahve	2
	Rüya	1

Tablo 4’e bakıldığı zaman lise öğrencilerinin tarih dersleri ile ilgili metaforlarına ilişkin bulgular incelendiğinde, lise öğrencilerinin ‘‘Bilgilendirici, Birleştirici ve Betimleyici’’ temaları altında tarih dersleri ile ilgili metafor geliştirdiklerini ifade etmek mümkündür. Lise öğrencilerinin tarih dersleri ile ilgili vermiş oldukları görüşler neticesinde geliştirilen en fazla metaforun 34 öğrencinin bilgilendirici teması altında toplandığı, bunu sırasıyla 16 öğrencinin vermiş olduğu cevapla betimleyici teması ve 12 öğrenci ile birleştirici temasının izlediği belirtilebilir. Lise öğrencilerinin bilgilendirici teması altında en fazla hikâye, birleştirici teması altında en fazla güneş ve betimleyici teması altında en fazla labirent başlığı altında tarih dersleri ile ilgili metafor geliştirdikleri söylenebilir. Bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, çalışma grubunu oluşturan lise öğrencilerinin çoğunun tarih dersleri ile ilgili olumlu metafor geliştirdiğini söylemek mümkündür. Lise öğrencilerinin görüşlerinden bazıları şunlardır:

“Tarih dersleri kılıca benzer, içerisinde ne kadar acı olaylar olsa da onu insan inşa etti ve keskin hale getirdi.” (EÖ, 4)

“Tarih dersleri arabulucuya benzer, bizi atalarımız ve onların hayatlarıyla tanıştıran onları anlamamız için arabuluculuk yapar.” (EÖ, 6)

“Tarih dersleri Mozart dinlemeye benzer, çünkü çok sıkıcıdır.” (KÖ, 15)

“Tarih dersleri vücudun bölümlerine benzer. Her bölümü birbirinden farklıdır, farklı işlevleri vardır. Bir araya gelince bütünü oluşturur. Biri çalışmaz ise diğerleri devam etmez.” (EÖ, 27)

“Tarih dersleri kahveye benzer. Her yudumda ayrı bir tat ve zevk verir.” (KÖ, 38)

“Tarih dersleri hikâyeye benzer. Çünkü geçmişin tüm olay örgüsünü içerisinde barındırır ve çok uzundur.” (EÖ, 56)

Lise Öğrencilerinin Tarih Derslerinde Sınıfları İle İlgili Metaforlarına İlişkin Bulgular

Tablo 5.

Öğrencilerin Tarih Derslerinde Sınıfları İle İlgili Metaforları

Tema	Metafor	f
Mekânsal Alanlar	Tarih laboratuvarı	9
	Müze	7
	Kurul	5
	Meclis	4
	Kazı alanı	4
	Savaş alanı	4
	Saray	3
	Sinema salonu	3
	Çalıştay	3
	Tiyatro salonu	2
	Orduevi	2
	Futbol sahası	1
	Toparlayıcı Unsurlar	Kumbara
Toprak		3
Ordu		3
Arıkovanı		2
Uygurluklar		1

Tablo 5’te yer alan lise öğrencilerinin tarih derslerinde sınıfları ile ilgili metaforlarına ilişkin görüşler incelendiği zaman, öğrencilerin “Mekânsal Alanlar ve Toparlayıcı Unsurlar” temaları altında tarih derslerinde sınıfları ile ilgili metafor geliştirdikleri görülmektedir. Lise öğrencilerinin tarih derslerinde sınıfları ile ilgili geliştirdikleri metaforların en fazla, 47 kişinin verdiği görüşle mekânsal alanlar teması altında toplandığını ve bunu içerisinde 15 kişinin geliştirdiği metaforlarla toparlayıcı unsurlar temasının takip ettiğini söylemek mümkündür. Lise öğrencilerinin tarih derslerinde sınıfları ile ilgili mekân teması altında en fazla tarih laboratuvarı, müze, kurul ve meclis metaforları geliştirdikleri, toparlayıcı teması altında ise en fazla kumbara, toprak ve ordu metaforlarını geliştirdikleri ifade edilebilir. Öğrencilerin tarih derslerinde sınıfları ile ilgili metaforları genel olarak değerlendirildiği zaman, öğrencilerin olumlu yönde metafor geliştirdiklerini, sadece mekânsal alanlar teması altında 4 kişinin

geliştirdiği savaş alanı metaforunun olumsuz olduğunu söylemek mümkündür. Lise öğrencilerinin görüşlerinden bazıları şunlardır:

“Tarih derslerinde sınıf sinema salonuna benzer. Çünkü herkesin tek odağı hocadır. Hocamızda bir film gibi bizlere dersi anlatır.” (EÖ, 3).

“Tarih derslerinde sınıf bazen bir savaş alanına, bazen bir ibadethaneye, bazen bir saraya, bazen dünyanın öbür ucundaki bir toprağa benzer. Çünkü tarihi olan her şey sınıfta anlatılır.” (EÖ, 6).

“Tarih derslerinde sınıf kumbaraya benzer çünkü öğretmen sınıfın içini tıpkı paralar gibi bilgiyle doldurur.” (KÖ, 10).

“Tarih derslerinde sınıf meclise benzer. Çünkü herkesin fikri, düşünceleri vb. şeyleri barındırır.” (EÖ, 14).

“Tarih derslerinde sınıf tarih laboratuvarına benzer çünkü tüm öğrenilmesi gerekenler burada gün yüzüne çıkarılır ve geçmişin izleri araştırılır.” (EÖ, 36).

“Tarih derslerine sınıf arı kovanına benzer. Çünkü öğretmen kraliçe arı gibi sınıfa yön verir. Zihinlerimize bal petekleri gibi tarihi bilgileri doldurur.” (KÖ, 51).

Lise Öğrencilerinin Tarih Öğretmeni İle İlgili Metaforlarına İlişkin Bulgular

Tablo 6.

Öğrencilerin Tarih Öğretmeni İle İlgili Metaforları

Tema	Metafor	f
Yol Gösterici	Kutup yıldızı	9
	Lider	7
	Bilgin	4
	Google	4
	Atatürk	3
	Komutan	3
	Türk hakanları	2
	Pusula	2
	Amir	2
	İzci	2
	Navigasyon	2
	Direksiyon	1
Aktarıcı	Sanat ustası	3
	Hint kumaşı	2
	Heredot Cevdet	2
	Bilge Kağan	1
	Dede Korkut	1
	Münker ve Nekir Melekleri	1
Depolayıcı	El kitabı	5
	Kült kitap	3
	Ansiklopedi	2
	Çınar	1

Tablo 6’da yer alan lise öğrencilerinin tarih öğretmeni ile ilgili metaforlarına ilişkin bulgular incelendiği zaman, öğrencilerin tarih öğretmenleri ile ilgili “Yol gösterici, Aktarıcı ve Depolayıcı” temaları altında metafor geliştirdikleri görülmektedir. Lise öğrencilerinin tarih öğretmenleri ile ilgili geliştirdikleri metaforların çoğunlukla 41 kişinin geliştirdiği metaforla yol gösterici teması altında toplandığını, bunu sırasıyla 11 kişinin geliştirdiği metaforla depolayıcı temasının ve 10 kişinin geliştirdiği metaforla

aktarıcı temasının izlediğini belirtmek mümkündür. Yol gösterici temasının altında kutup yıldızı metaforu, aktarıcı teması altında sanat ustası metaforu ve depolayıcı teması altında ise el kitabı metaforunun lise öğrencilerinin tarih öğretmenleri ile ilgili en fazla geliştirdikleri metaforlar olduğu söylenebilir. Bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, öğrencilerin geliştirmiş oldukları metaforların olumlu yönde olduğunu, bunun yanı sıra öğrencilerin öğretmeni bir rehber ve doğru yönü gösteren bir imge şeklinde tasvir ettiklerini ifade etmek mümkündür. Lise öğrencilerinin görüşlerinden bazıları şunlardır:

“Tarih öğretmeni Hint kumaşına benzer. Eğer iyi bir tarih öğretmenin varsa kendi tarihini objektif bir biçimde öğrenerek milletle her zaman gurur duyarsın.” (EÖ, 1)

“Tarih öğretmenleri hakanlara benzer. Çünkü onlar gibi heybetli, dik duruşlu, karakterli, ne yaptığını bilen zeki biridir.” (EÖ, 3)

“Tarih öğretmeni Bilge Kağan’a benzer. Tarihten tavsiyeler verir.” (EÖ, 8)

“Tarih öğretmeni tozlu raflarda kalmış kült bir kitaba benzer. Dışardan değeri pek anlaşılmasa ama yapraklarına dokundukça hayat buluruz.” (EÖ,27)

“Tarih öğretmeni Dede Korkut’a benzer. Çünkü tarih öğretmenleri de dersi hikayeleştirerek anlatır.” (KÖ, 28)

“Tarih öğretmeni amire benzer. Çünkü tarihte öğretmen neyse cinayette de amir odur.” (KÖ, 60).

Lise Öğrencilerinin Tarih Ders Kitabı İle İlgili Metaforlarına İlişkin Bulgular

Tablo 7.

Öğrencilerin Tarih Ders Kitabı İle İlgili Metaforları

Tema	Metafor	f
Bilgilendirici	Bilgi kutusu	8
	Yazılı kaynak	5
	Kütüphane	4
	Emekli bir adam	3
	Roman	2
	Tarihi belge	2
	Kısa film	2
	Dünya klasığı	1
Yol Gösterici	Ampul	5
	Tarihe yolculuk	4
	Navigasyon	3
	Işık	3
	Kullanım kılavuzu	3
	Kılavuz	2
Birleştirici	Öğretmen	2
	Hikâye kitabı	10
	Anıt mezar	3

Tablo 7’de yer alan lise öğrencilerinin tarih ders kitabı ile ilgili metaforlarına ilişkin bulgular incelendiği zaman, lise öğrencilerinin “Bilgilendirici, Yol gösterici ve Birleştirici” temalarının altında tarih ders kitabı ile ilgili metafor geliştirdikleri söylenebilir. Lise öğrencilerinin tarih ders kitabı ile ilgili geliştirdikleri metaforların, 27 öğrencinin verdiği cevap neticesinde en fazla bilgilendirici teması altında toplandığını; bunu sırasıyla 22 öğrencinin geliştirdiği metaforla yol gösterici teması ve 13 öğrenci ile birleştirici temasının takip ettiğini ifade etmek mümkündür. Lise öğrencilerinin tarih ders

kitabı ile ilgili bilgilendirici temasının altında en fazla bilgi kutusu, yol gösterici temasının altında en fazla ampul ve birleştirici temasının altında en fazla hikâye kitabı metaforlarını geliştirdikleri ifade edilebilir. Ayrıca öğrencilerin vermiş olduğu cevaplar neticesinde tarih ders kitabının kapsamının çok geniş olması gerekçesiyle, tarih ders kitabı ile ilgili en fazla öğrenci metaforunun hikâye kitabı metaforu olduğu görülmektedir. Çalışmaya katılan öğrenci grubunun tarih ders kitabı ile ilgili metaforlarına ilişkin bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, öğrenci metaforlarının olumlu yönde olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Lise öğrencilerinin görüşlerinden bazıları şunlardır:

“Tarih ders kitapları öğrencilere verilen bir ışığa benzetilebilir. Çünkü geçmişin en derin izlerini gösterir.” (EÖ, 2).

“Tarihi belgeye benzer. Çünkü o zamana aitmiş gibi her şeyi anlatır.” (EÖ, 6).

“Tarih ders kitabı hikâye kitabına benzer çünkü içerisinde yaşanan olayları, tarihi yerleri ve güzellikleri barındırır.” (EÖ, 14).

“Kütüphaneye benzer. Çünkü onlarca bilgi sayesinde eski Türk toplumunun yaşamına dair her şeyi görebiliriz.” (EÖ, 22).

“Ampule benzer çünkü etrafındaki herkesi aydınlatır.” (KÖ, 47).

“Navigasyona benzer. Doğru yolu bulmama yardımcı olur.” (EÖ, 53).

Lise Öğrencilerinin Tarih Atlası İle İlgili Metaforlarına İlişkin Bulgular

Tablo 8.

Öğrencilerin Tarih Atlası İle İlgili Metaforları

Tema	Metafor	f
Birleştirici	Albüm	10
	Yap-boz	5
	Coğrafya	4
	Zaman şeridi	4
	Katalog	4
	Dünya	3
	Köprü	3
	Portfolyo	2
	Evren	1
Yol Gösterici	Define haritası	8
	Kılavuz	6
	Pusula	4
	Dümen	2
	Kanıt	2
	Bulmaca	2
	Yıldız	2

Tablo 8'e bakıldığı zaman lise öğrencilerinin tarih atlası ile ilgili metaforlarına ilişkin bulgular incelendiğinde, lise öğrencilerinin “Birleştirici ve Yol gösterici” temalarının altında tarih atlası ile ilgili metafor geliştirdikleri görülmektedir. Öğrencilerin vermiş olduğu cevaplar neticesinde tarih atlası ile ilgili geliştirilen metaforların en fazla 36 frekansla birleştirici temasının altında toplandığı ve diğer 26 öğrencinin ise yol gösterici teması altında metafor ürettiklerini belirtmek mümkündür. Lise öğrencilerinin tarih atlası ile ilgili birleştirici teması altında en fazla albüm ile yap-boz metaforlarını, yol gösterici temasının altında en fazla define haritası metaforunu geliştirdikleri ifade edilebilir. Lise öğrencilerinin tarih atlası ile ilgili metaforlarına ilişkin bulgular genel

olarak değerlendirildiği zaman öğrencilerin çoğunun olumlu yönde metafor geliştirdikleri görülmüştür. Lise öğrencilerinin görüşlerinden bazıları şunlardır:

“Tarih atlası dünyaya benzer. Çünkü yaşanan olayları, ülkelerin gelişimini, sınırlarını bize gösterir.” (EÖ, 14).

“Tarih atlası albüme benzer. Ülkelerin tarihi değişimlerini resimlerle anlatır.” (KÖ, 20).

“Tarih atlası define haritasına benzer. Defineyi bulmaya gidiyor hissi gibi atlastan bir şey bakarken heyecanlandırır.” (KÖ, 33).

“Tarih atlası kılavuza benzer. Çünkü tarihinin seyrinin nasıl değiştiğini bize açıklar.” (EÖ, 37).

“Tarih atlası yap-boza benzer. Birleştikçe bir bütünü oluşturur.” (EÖ, 46).

TARTIŞMA

Lise öğrencilerinin tarih dersi ile ilgili metaforik algılarının incelendiği araştırmanın sonuçlarına bakıldığında öncelikle lise öğrencilerinin tarih bilimi ile ilgili olarak yansıtıcı, bilgilendirici ve yol gösterici temaları altında metafor ürettiklerini söylemek mümkündür. İlgili temalar altındaki metaforlarına bakıldığı zaman ise metaforların genel olarak olumlu yönde olduğu ve öğrencilerin tarihe karşı herhangi bir olumsuz düşünceye sahip olmadığını söylemek mümkündür. Çalışmada ulaşılan bu sonuç ile Er Tuna ve Mazman Budak'ın (2013) farklı örneklem grubuyla yapılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tarih kavramına ilişkin algılarını metaforlar yardımı ile belirlemeyi amaçladıkları çalışmadaki geleceği aydınlatan rehber olan tarih ve her şeyi kapsayan tarih kategorilerinde üretilen metaforlar paralellik göstermektedir. Öğrencilerin tarih öğretimi ile ilgili metaforlarına bakıldığı zaman ise metaforlarının birleştirici, keşfedici ve zorlayıcı temaları altında toplandığını söylemek mümkündür. Öğrenciler tarih öğretimi ile ilgili birleştirici ve keşfedici temaları altında olumlu metaforlar üretirken, zorlayıcı teması altında olumsuz bazı metaforlar (işkence, mezarlık, ölüm, mariana çukuru, savaş) ürettikleri görülmüştür. Üretilen olumsuz metaforların ise dersin öğretim süreciyle ilgili olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim Yalavuz'un (2006) tarih öğretiminde aktif yöntemin uygulanışı ile ilgili yaptığı araştırmada benzer olarak tarih öğretiminde düz anlatım yöntemine sıkça başvurulduğu fakat dersin öğretilmesinde, kalıcılığın sağlanmasında yeterli olmadığı ve öğretim sürecinde ezberci bir yaklaşımın izlendiği sonuçları araştırmanın bulgularını açıklar niteliktedir.

Lise öğrencilerinin tarih dersleri ile ilgili metaforlarına bakıldığında üretilen metaforların “bilgilendirici, birleştirici ve betimleyici” temaları içerisinde toplandığı görülmektedir. Temalar altında üretilen metaforlara bakıldığı zaman ise metaforların olumlu yönde olduğu, öğrencilerin tarih dersiyle ilgili olumsuz metaforlar üretmedikleri söylenebilir. Araştırmanın bu sonucunu Altun'un (2016, 2018) çalışmalarındaki tarihe karşı duyulan merak ile ilişkilendirmek mümkündür.

Çalışma grubundaki lise öğrencilerinin tarih derslerinde sınıf ile ilgili olarak ürettikleri metaforların ise “mekânsal alanlar ve toparlayıcı” unsurlar temaları altında toplandıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin tarih derslerinde sınıfları ile ilgili olumlu yönde metafor geliştirdiklerini, sadece mekânsal alanlar teması altında 4 kişinin geliştirdiği savaş alanı metaforunun olumsuz olduğunu söylemek mümkündür.

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin tarih öğretmenleri ile ilgili “yol gösterici, aktarıcı ve depolayıcı” temaları altında metafor geliştirdikleri görülmüştür. Öğrencilerin genel olarak tarih öğretmeni ile ilgili olarak olumlu metafor geliştirdikleri (kutup yıldızı, sanat ustası, el kitabı) ve herhangi bir olumsuz benzetimde bulunmadıklarını söylemek

mümkündür. Araştırmanın bu sonucu, Özbaş ve Aktekin'in (2013) tarih öğretmen adayları ile yaptığı, tarih öğretmeni ilişkin algılarını metaforlar ile belirlemeye çalıştığı araştırmanın sonucunda tarih öğretmeni ile ilgili ortaya çıkan tarihsel bilginin aktarıcısı olarak tarih öğretmeni, tarihsel bilginin depolayıcısı olarak tarih öğretmeni, aydınlatan/yol gösteren kişi olarak tarih öğretmeni algısı ile benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Ayrıca Er Tuna'nın (2019) Lise öğrencilerinin tarih öğretmeni algılarının metaforlar aracılığı ile belirlenmeye çalıştığı çalışmada ulaştığı metaforlar ve tarih öğretmeninin aktarıcı, bilgi verici, aydınlatıcı gibi özelliklerinin olduğu sonucu ile benzerlik göstermektedir. Araştırma sonucunda tarih öğretmeni için "aktarıcı ve depolayıcı" temalarının Yıldız'ın (2010) çalışması "tarih derslerindeki öğretim stili ile ilgili olarak öğrencilerin tamamına yakının derslerde öğretmen merkezli ve ezbere dayalı bir tarih öğretimi yapıldığını ifade etmeleri" sonucu ile benzerlik gösterdiği söylenebilir. Ayrıca farklı branşlardaki öğretmen kavramı ile ilgili yapılan metaforik çalışmalarda da (Saban, 2004; Kahya, 2018; Kıral, 2015; Taşkın, İleritürk, ve Erdoğan, 2018; Dinçel ve Yılmaz, 2018) bu çalışma sonucunda ortaya çıkan öğretmen ile ilgili temalar altındaki metaforlara (yol gösterici, aktarıcı, depolayıcı) benzer metaforlar üretildiği ve bu çalışma ile paralellik gösterdiği söylenebilir.

Öğrenciler tarafından tarih ders kitabı ile ilgili ise metaforlarının bilgilendirici, yol gösterici ve birleştirici temaları altında toplandığını belirlenmiştir. Ders kitabı ile ilgili genel olarak öğrencilerin metaforlarının olumlu olduğunu söylemek mümkündür. Ancak genel anlamda ders kitabındaki konu yoğunluğu ve kapsamının fazla olması nedeniyle temalar içerisinde en yüksek frekansa birleştirici teması altındaki hikaye kitabı metaforunun sahip olduğunu öğrencilerin bu durumu kitaba bir eleştiri olarak getirdiklerini söylemek mümkündür. Lise öğrencileri tarafından tarih atlası ile ilgili ise metaforlarının birleştirici ve yol gösterici temaları altında toplandığını belirlenmiştir. Tarih atlası ile ilgili metaforlar genel olarak değerlendirildiği zaman da yine öğrencilerin olumlu yönde metafor geliştirdiği söylenebilir. Bu sonuç Aktaş ve Şahin-Erol'un (2020) çalışmalarındaki, ticari amaçla üretilen tarih atlaslarının yeterli açıklama yapmadığı sonucu ile tezatlık gösterdiği söylenebilir. Bunu da çalışma grubundaki öğrencilerin kullandıkları tarih atlaslarını, öğretmenlerinin daha etkili kullandığı yönünde açıklamak mümkündür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada ulaşılan sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde ise, çalışma grubunu oluşturan lise öğrencilerinin tarih bilimine, tarih derslerine, tarih dersindeki sınıfa, tarih öğretmenine, tarih ders kitabına ve tarih atlasına yönelik olumlu bir algıya sahip olduklarını buna karşın tarih öğretimi konusunda öğretim sürecine ilişkin olumsuz bazı metaforlar ürettikleri sonuçlarına ulaşılmıştır. Araştırmanın bu sonuçları ışığında şu önerilerde bulunulabilir:

- Tarih dersi öğretim sürecinde çağdaş öğretim yöntem ve tekniklerine daha fazla önem verilebilir.
- Tarih dersinde öğrencinin derse aktif katılımını sağlayıcı uygulamalar/etkinlikler geliştirilebilir.
- Tarih öğretmenleri ile aktif öğrenme yöntem ve tekniklerinin derste kullanımının önemine yönelik olarak seminer çalışmaları yapılabilir.
- Tarih derslerinde orijinal kaynaklardan yararlanılarak öğrencinin derse yönelik ilgi ve dikkat düzeyi artırılabilir.

KAYNAKLAR

- Aktaş, Ö. ve Şahin Erol, A.N. (2020). Ticari amaçlarla üretilen tarih atlaslarının değerlendirilmesi. (Ed. Necla Günay, Necdet Hayta, Mustafa Can) *Tarih Yolunda Bir Ömür Prof. Dr. Hale Şıvgın'a Armağan* içinde (s. 1175-1191). Gazi Kitabevi, Ankara.
- Akyol, C. ve Kızıltan, Ö. (2019). Öğretmen adaylarının kültür kavramına ilişkin metaforları. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(2), 937-961.
- Altun, A. (2016). Tarih merakına yönelik bir inceleme: fen-edebiyat fakültesi (aibü) tarih bölümü öğrencilerinin tarihe dair merakları. *Turkish History Education Journal*, 5(2), 390-436.
- Altun, A. (2018). İlkokul ve ortaokulda tarihi karakterlere yönelik merakın yörüngesi ve tarih merakının incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 43(193), 259- 288.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (Geliştirilmiş 2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Candan, A.S. ve Öztaş, S. (2017). Ortaöğretim öğrencilerinin tarih kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar. *Journal of History Culture and Art Research*, 6(2), 507-526.
- Çırak Kurt, S. ve Yıldırım, İ. (2020). İlköğretim matematik öğretmenleri ile öğretmen adaylarının çeşitli kavramlara ilişkin metaforik algıları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 48, 174-198.
- Demir Atalay, T. ve Fırat Durdukoca, Ş. (2018). Öğretmen adaylarının değerlere ilişkin metaforları. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(4), 894-923.
- Demircioğlu, E. ve Kantekin, S. (2019). Tarih pedagoji programı öğrencilerinin tarih kavramına ilişkin inançlarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Journal of History Culture and Art Research*, 8(1), 332-346.
- Diñçel, B.K. ve Yılmaz, A. (2018). Ortaokul öğrencilerinin ve Türkçe öğretmeni adaylarının “Türkçe dersi” ve “Türkçe öğretmeni” kavramlarına ilişkin metaforları. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 22(1), 243-276.
- Er Tuna, Y. (2019). Lise öğrencilerinin gözüyle tarih öğretmeni: bir metafor analizi. *Turkish History Education Journal*, 8(2), 562-588.
- Er Tuna, Y. ve Mazman Budak, F. (2013). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “tarih” kavramına ilişkin algılarının mecazlar/metaforlar yardımıyla analizi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 609-642.
- Erdağı Toksun, S. (2019). Türkçe öğretmeni adaylarının okuma kavramına ilişkin metaforik algıları. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 144-157.
- Giren, S. (2015). Okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının okul öncesi eğitim öğretmeni kavramına ilişkin metaforları. *Fırat University Journal of Social Sciences/Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(2), 123-132.
- Kahya, H. (2018). Aday Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin “edebiyat öğretmeni” kavramına ilişkin algılarının metafor yoluyla analizi. *Uluslar Arası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 104-117.
- Kantekin, S. (2018). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler, tarih ve coğrafya kavramlarıyla ilgili metaforik algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Kıral, E. (2015). Öğretmen adaylarının algılarına göre öğretmen metaforları. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 57-65.

- Kurt, C. ve Karabağ, Ş.G. (2018). 9. Sınıf öğrencilerinin İslamiyet öncesi Türk tarihine ilişkin kavram algıları: metafor analizi. *Diyalektolog*, 18, 101-124.
- Miles, M.B. and Huberman, A.M. (1994). *An expanded sourcebook: Qualitative data analysis* (2th edition). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Özbaş, B.Ç. ve Aktekin, S. (2013). Tarih öğretmen adaylarının tarih öğretmenliğine ilişkin inançlarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Eğitimde kuram ve uygulama*, 9(3), 211-228.
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının “öğretmen” kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 131-155.
- Saban, A. (2008). Okula ilişkin metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 14(3), 459-496.
- Taşgın, A., İleritürk, D. ve Erdoğan, K. (2018). Ortaokul öğrencilerinin “Türkçe dersi” ve “Türkçe öğretmeni”ne ilişkin metaforları. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(1), 397-410.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2020). Mecaz. <https://sozluk.gov.tr/> adresinde 23 Ekim 2020 tarihinde incelenmiştir.
- Yalavuz, G. (2006). *Türkiye’de tarih öğretiminde aktif yöntemin uygulanışı* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Yalçınkaya, E. (2013). Tarih kavramına yönelik sınıf öğretmeni adaylarının ürettikleri metaforların incelenmesi. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 5(3), 95-112.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, A. (2010). *Tarih öğretmeni tipleri ile sınıfa yansıyan tarih anlayışı arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Extended Abstract

Purpose

History education offered in schools contributes to a nation's knowledge of its past, shaping its life and shaping its future, ensuring national unity and solidarity, and creating national consciousness. With history education, it is aimed to raise active citizens who know their history, values and culture. Considering the purpose and function of the history lesson in the curriculum, the effectiveness of the history education and teaching at various educational levels (primary education, secondary education, higher education) is a significant issue. Discovering how the students perceive the history course and its components at secondary education level is very important in the implementation of meaningful history teaching and raising the desired qualified individuals. In this framework, the study aimed to explore the perceptions of high school students about history lesson by means of metaphors that allow to identify the mental schemas of individuals about a concept, situation, event or phenomenon.

Method

The phenomenology design, one of the qualitative research methods, was used in this study. The main purpose of the phenomenological design is to reveal the experiences

and perceptions of individuals regarding a phenomenon and the meanings they attribute to them. In this context, the study aimed to discover the perceptions of high school students about the history lesson and its components metaphorically by using the phenomenological design. The sample of the study consisted of a total of 62 students, 23 females and 39 males, studying in different high schools affiliated to the Ministry of National Education in Antalya in the academic year of 2020-2021. Participation in the study was on a voluntary basis and the convenience sampling case study method was used. The interview form prepared by the researchers by taking expert opinions was used in the research as the data collection tool. In the form, firstly, they were asked to complete the statement "History Science/Discipline resembles....., because". This analogy was followed by analogies about "History Teaching, History Classes, Classroom in History Classes, History Teacher, History Textbook and History Atlas". The data obtained from the students were analyzed by using content analysis. The main purpose of this technique is to identify the relevant concepts and relationships that can explain the data obtained. The collected data are first conceptualized, then the emerging concepts are organized and the themes that explain the data are determined. The data of the study were analyzed by the two researchers simultaneously and its reliability was calculated using the reliability formula ($\text{Reliability} = \frac{\text{agreement}}{\text{agreement} + \text{disagreement}}$). The agreement between the researchers was determined to be 92 % and the analyses were considered to be reliable. In addition, direct quotations from the students' metaphors and explanations were included in the research and the findings were supported (using abbreviations such as MS, 2: 2nd Male Student; FS, 15: 15th Female Student).

Results and Discussion

Considering the results of the study examining the metaphorical perceptions of high school students about the history lesson, it is possible to say that the high school students produced metaphors about history science/discipline under the reflective, informative and guiding themes. When the metaphors under the related themes are examined, it is possible to say that the metaphors are generally positive and the students do not have any negative thoughts about history. While the students produced positive metaphors under the unifying/combinatory and exploratory themes of history teaching, it was observed that they produced some negative metaphors (torture, cemetery, death, Mariana Trench and war) under the challenging/coercive theme. It is possible to say that the negative metaphors produced are related to the teaching process of the lesson. When the students' metaphors about history classes are examined, it is seen that the produced metaphors can be grouped under informative, unifying and descriptive themes. When the metaphors produced under the themes are examined, it can be said that the metaphors tend to be positive, that the students are interested in the classes as far as the history lesson is concerned and they did not produce negative metaphors. Regarding the classroom in history classes, it was determined that the metaphors they produced grouped under the themes of spatial areas and collective elements. It is possible to say that the students developed positive metaphors about their classrooms in history classes, but that only the battlefield metaphor developed by 4 people under the spatial areas theme was negative. It was observed that the students in the sample developed metaphors about the history teachers under the themes of "Guiding, Transmitting and Storing". It is possible to say that the students generally developed positive metaphors (pole star, master of art and

manual) about the history teacher and did not make any negative analogies. On the other hand, it was determined that the students' metaphors about the history textbook could be subsumed under informative, guiding and unifying themes. It is possible to say that the metaphors of the students about the textbook are generally positive. However, it is possible to say in general terms that due to the large number of subjects and extensive scope of the subjects in the textbook, the storybook metaphor under the unifying theme had the highest frequency among themes and that the students cited this situation as a criticism to the book. It was determined that the metaphors used by the high school students about the history atlas grouped under the unifying and guiding themes. When the metaphors about the history atlas were evaluated in general, it can be said that students developed positive metaphors.

Conclusion

When the results obtained in the study were evaluated in general, it was concluded that the high school students forming the sample had positive perceptions about the history discipline, history classes, the classroom in history classes, history teacher, history textbook and history atlas, but they produced some negative metaphors about the teaching process regarding history teaching.

Etik Kurul Belgesi: Akdeniz Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından 18.09.2020 tarihinde 23/09/2020-100608 evrak tarih ve sayısı ile bu araştırmanın etik kurallara olarak uygun olduğu ifade edilmiştir.